

İŞIKÇILIK

-Bir Dönüşümün Hikayesi-

Mustafa TEKİN*

Makale Geliş: 01.06.2017

Makale Kabul: 08.10.2017

Özet: Dini grup ve cemaatler, içinde bulunduğumuz zamanda birkaç boyutlu önem taşımaktadır. Öncelikle din sosyolojisinin çok ayrıcalıklı bir konusudurlar. Öte yandan cemaatler, dinin farklı yaşam biçimleri olarak gündemin üst sıralarında yer almaktadır. Bunların da ötesinde dini grup ve cemaatler birey ve devlet ile ilişkileri açısından birçok sorunlar ile tartışma konusudurlar.

Bu makalede, bilhassa 1980'lerden itibaren Türkiye'nin yoğun sosyal, dini ve siyasi gündemi meşgul etmiş olan Işıkçılık ele alınmaktadır. Bu anlamda makalenin temel konusunu, Işıkçılığın temel görüş ve yaklaşımlarıyla birlikte, 1980'lerden itibaren yaşadığı değişim teşkil etmektedir. Dolayısıyla Işıkçılığın dini düşünce açıdan perspektifi ve yapısına, süreç içerisinde etki eden sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel değişimler de ele alınmaktadır.

Işıkçılık, bilindiği üzere kendisini İmam Rabbani'ye dayandıran bir cemaat yapısıdır. Ortaya çıkışı ise, 1970'li yıllardaki bir takım faaliyetlerine dayanır. Bu çerçevede öne çıkan isimler, Arvasi ile H. Hilmi Işık'tır. Cemaat ismini H. Hilmi Işık'ın soyadından almaktadır. Daha sonra Işık'ın damadı Enver Ören ile icraatları devam etmiştir. Ören, cemaat liderliğinin yanı sıra bir takım ticari faaliyetleri ile de görünür olmuştur.

Bu makalede öncelikle 1970'lerin ve 1980'lerin kültürel iklimi ve konjonktürü üzerinde durulmuş; bu iklimin ışıkçılığın söylemi ve yapısındaki etkileri analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda Işıkçılığın, geleneksel bir söylemi içeride muhafaza ederken, icraatları bakımından modern karakteristikler gösterdiğini söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Işıkçılık, Cemaat, Gelenek, Modern, Dini Düşünce.

Isikhism: The Story Of A Transformation

Religious groups and communities are of several dimensions when we are in it. First of all, it is a very privileged issue of sociol-

* Prof. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

ogy of religion. On the other hand, the communities are located in the upper places of the day as different living forms of religion. Beyond these, religious groups and communities are in discussion with many problems in relation to the individual and the state.

In this article, particularly since the 1980s Turkey's intense social, religious and political agenda is addressed Ishikism which it has occupied. In this sense, the fundamental issue of the article, together with the basic views and approaches of Ishikism, is the change that has existed since the 1980s. Therefore, the social, political, economic and cultural changes affecting the process in the perspective of religious perspectives and structure of Ishikism are also discussed.

Ishikism, as it is known, is a community structure that bases itself on Imam Rabbani. The emergence is based on a series of activities of the 1970s. The names that stand out in this frame are Arvasi and H. Hilmi Isik. The community is based on the family name of H. Hilmi Işık. Later, he continued his activities with Enver Ören, the father of Işık. Ören has become visible through a number of commercial activities as well as community leadership.

This article focuses primarily on the cultural climate and conjuncture of the 1970s and 1980s; it has been tried to analyze the influence of this climate on the discourse and structure of light. In this sense, we can say that Ishikism, while preserving a traditional discourse, shows modern characteristics in terms of its actions.

Keywords: Ishikism, Congregation, Tradition, Modern, Religious Thought.

Giriş

Cemaat konusu aslı itibarıyla Türkiye'nin gündeminde bir şekilde yer almaya devam etmektedir. Tekke ve zaviyelerin kaldırılmasıyla başlayan süreç, önce cemaatlerin hayatiyet sorunu ile cebelleşmeleri ve ardından Türkiye'nin şartları içerisinde yeniden biçim kazanmaları; dolayısıyla klasik yapı ve tarzlarından farklılaşmalarını beraberinde getirmiştir. Bilhassa 1980'den sonra Türkiye'de cemaat-toplum ve cemaat-devlet ilişkilerinin geliştirilen siyasetler bağlamında yaşadığı krizler ile cemaatlerin işgal ettiği konum sosyal, kültürel, ve ekonomik birçok boyutlarda görünür olmuştur. Yakın zamana gelinceye kadar imkan ve zaafiyetleriyle birlikte konuşulan cemaatler, özellikle son üç senedir ve 15 Temmuz darbe girişiminin ardından belki de ajandanın en önemli maddesini teşkil eder olmuştur. Bu çerçevede cemaatlerin dönüşüm süreçlerini sosyolojik analizlerin eşliğinde ele almak, belki geleceğe projeksiyon geliştirmek açısından da önem taşıyacaktır.

Daha önce Işıkcılık konusunda iki makale yazmıştık. Bu makalelerde Işıkcılık cemaatinin tarihsel süreci, yapısı ve temel görüşlerini ele

almaya çalışmıştık. Burada ise, temel problemimiz Işıkçılık cemaatinin dönüşümü şeklinde ortaya konulmuştur. Fakat bu dönüşümü daha net verebilmek açısından kısa da olsa, Işıkçılığın tarihi ve temel görüşlerine değineceğiz. Ayrıca tarihsel süreci dönüşümün derinliklerini görebilmek açısından sosyolojik bir okumanın da konusu yapacağız. Hiç şüphesiz bugün cemaat kavramı tartışmaların odağında ve aktüel bir konu ise de, biz burada daha önce haklarında yazı yazdığımız Işıkçılık üzerine bir analiz gerçekleştirmek istiyoruz.

Bugün Işıkçılık cemaatinin varlığı konusundaki göstergeler biraz bulanıktır. Enver Ören'in 2013 yılında vefatının ardından cemaatin liderliğini kimin yürüttüğü, cemaatin yapısı ve faaliyet alanları gündemde yer almaktadır. Hatta Işıkçılık cemaatinin neliği ve kimlerden oluştuğu, bilhassa genç neslin hafızasında yoktur. Belki bunu 2000'li yıllarda cemaatin gerileme ve gündemden kaybolma süreciyle bağlantılı olarak okumak gerekir. Diğer yandan cemaatin yoğun ticari faaliyetlerle birlikte anılışı, bir müddet sonra onun cemaatsel niteliklerinin daha arkaplanda kalmasını da sonuçlanmıştır. Bu bağlamda Enver Ören'in aslında aynı zamanda bir cemaat lideri olmasına karşın, bu boyutunun holding patronluğu içinde kayboluşunu da görmek gerekmektedir. Aslında Ören, Cemaatin içinde daha çok dini bir lider, kendisinden feyz alınması gereken bir şeyh; fakat dışarıda muhafazakar söylemlere sahip bir holding patronu olma gibi ikili bir varoluş içerisinde olmuştur.

İsimler üzerinden giderken, Işıkçılık söz konusu olduğunda dört ismin öne çıktığını söyleyebiliriz. Bunlar İmam Rabbani, S. Hakim Arvasi, Hüseyin Hilmi Işık ve Enver Ören'dir. Bilhassa İmam-ı Rabbani, S. Hakim Arvasi, cemaatin kitapları olarak kabul edilen eserlerde sürekli göndermelerde bulunulan isimlerdir aynı zamanda. İlk isim olarak İmam Rabbani, Müceddid-i Elf-i Sani yani ikinci bin yılın müceddidi olarak anılır. Serhend 1563 doğumlu olup Nakşibendi tarikatına bağlıdır. İmam-ı Rabbani'nin Türkiye'de Işıkçılığın doğuşuna uzak bir tarihte yaşadığı görülmektedir. İkinci isim olan S. Hakim Arvasi'ye tarihsel mesafesi yanında, coğrafya olarak da mesafelidir. Bu durum, Işıkçılığın İmam-ı Rabbani'ye giden yerel köklerini bulmayı zorlaştırmakta, onu bir anlamda konjonktürel de kılmaktadır. Belki Işıkçılığın ömrünün kısılgını da burada aramak gerekir. Kitaplarda daha çok menkıbevi kişilikleriyle anlatılan İmam-ı Rabbani'nin belki Işıkçılık söylemiyle bağlantı noktalarından birisi budur. Fakat Işıkçılık ile İmam Rabbani'nin hayatı ve yönelimleri arasında ciddi bir mesafenin olduğunu belirtmek gerekir. Zira İmam-ı Rabbani kendi döneminde bir mücadeleyi de yürütmüş, bu anlamda otorite ile ters düştüğü durumlar olmuştur. Ancak Işıkçılığın kısa tarihi seyri içerisinde böyle bir

tutuma rastlamak mümkün değildir. Ancak kanaatimizce İmam-ı Rabbani'nin Nakşibendi geleneğine aitliği ve Mektûbât'ındaki tasavvuf yoğun söylemin Işıkçılığa bir kök oluşturması söz konusudur. Yine de Işıkçılık ile İmam-ı Rabbani arasında tarihi sürekliliğin sağlandığı bir kanal bulmak oldukça zordur. Bu bağlantıların dışında İmam-ı Rabbani, Işıkçılığın geleneksel bir referans ihtiyacı bağlamında anlam taşımaktadır.

Işıkçılıkta ikinci önemli isim olan S. Hakim Arvasi, her şeyden önce bir şeyh olarak Işıkçılığın yakın dönem referansı şeklinde düşünülebilir. 1865 tarihinde dünyaya gelen Arvasi, Van'ın Arvas köyündendir. Babası Mustafa Efendi de bir nakşi şeyhidir. Ermeni ve Rus işgalinin ardından Arvasi ailesi İstanbul'a gelmiş ve Eyüp'te kendilerine tahsis edilen medreseye yerleşmişlerdir. Arvasi Eyüp'teki Kaşgari Dergahı'nda tarikat şeyhliği görevi ile birlikte vazilik, imamlık gibi görevleri de deruhte etmiştir. 1930 yılında menemen vakası sebebiyle tutuklanıp yargılanmış, beraatinin ardından görevine devam etmiştir.

Işıkçılık açısından üçüncü ve kanaatimizce en önemli isim, Hüseyin Hilmi Işık'tır. Onun önemi birkaç boyutta ele alınabilir. Birincisi, cemaatin ismi soyadından mülhemdir. Kimi zaman Nurculuğu da çağrıştıran Işıkçılık, Hüseyin Hilmi'nin soyadından türemiştir. İkinci olarak, 1970'lerin ortalarından itibaren 2000'li yıllara gelinceye kadar Işıkçılığın ikinci manevi referansı olarak görünür. En önemlisi de, Işıkçılığın yazılı kaynaklarının yegane yazarı Hüseyin Hilmi Işık'tır. Cemaatin ilmihal kitabı olan Seâdet-i Ebediyye yani Tam İlmihal'den diğer birçok eserlere kadar Onun imzası görünmektedir. Bu eserler cemaatin ana düşünce ve görüşlerini yansıttığı gibi, Tam İlmihal de Işıkçılığın resmi ilmihali sayılabilir. Hilmi Işık'ın kitapları dışında cemaatin güncellenmiş kitaplarını bulmak zordur. Bu durum cemaatin güncel sorunlarını nasıl hallettikleri sorusunu beraberinde getirmektedir. Belki Türkiye gazetesinin orta sayfasındaki ilgili köşeleri burada adres gösterebiliriz. Gazetede ki fetvaların da büyük oranda klasik fıkıh ve dini kitaplara referansla anlatıldığı görülmektedir. Her halükarda Işıkçılığın yoğun geleneksel dini söyleminin kimi değişimlere uğrasa da, temel yazılı kaynakları bu kitaplardır. Işık'ın kitaplarının 1956'dan itibaren 1980 ve 1990'larda da yayımlanması cemaatin aktif olduğu zaman dilimlerini ifade etmektedir.

Işıkçılığın dördüncü ismi Enver Ören olup, kendisi H. Hilmi Işık'ın damadıdır. Aslı itibarıyla akademisyen olan Ören, 1970'lerden itibaren gazeteciliğe başlamış ve holdingleşmeye doğru giden sürecin aktif bir öznesi olmuştur. Birikimleri, yönelimleri ve ilgileri itibarıyla klasik cemaat ve tarikat lideri profilinden uzak olan Ören, daha çok manevi dozu yüksek bir

ticaret adamı portresi çizmiştir. Bu anlamda yazdığı kitap, verdiği dersler ve bir dergahından bahsetmek mümkün değildir. Belki Işıkcılığın cemaat-holding arası ve daha çok holdinge yakın bir hüviyetle algılanmasının temel sebebi de burada aranmalıdır. Ören de zaten kamuoyunda böyle bir dini liderlik iddiası ve söylemiyle görünmez. Ancak cemaatin kendi içerisindeki yapılanma ve işleyişinde, üyelerin Ören'i bir cemaat lideri olarak algıladıklarını da belirtmek gerekmektedir. Bilhassa uzak doğudan getirilen ev eşyaları pazarlama şubelerinin başkanları ve orada çalışanların da cemaat müntesipleri olduğu; dolayısıyla cemaatin klasik vakıf, dernek, dergah gibi mekanlardan ziyade ticarethaneler yoluyla iletişim ağlarını sağladığı söylenebilir. Ören'in 2013 yılında vefatının ardından, cemaatin varolup olmadığı ve liderinin kim olduğu muğlaklığını korumaktadır. Ören'in oğlu Mücahid'in uzun süre Amerika'da olması ve yapıya süreklilik kazandıracak bir görünürlüğünün bile bulunmaması, onun cemaatteki konumu ile ilgili soruları artırmaktadır.

Bu noktada birkaç hususun altını çizmeliyiz. Dikkat edilirse Işıkcılığın Türkiye'deki tarihi 1960'ların öncesine gitmemektedir. İmam-ı Rabbani'ye burada sadece Işıkcılığın nakşilikle bağlantısını kuran ve isim ve kök referans olarak bakılmalıdır. Aslı itibarıyla Işıkcılık tarih içinde İmam-ı Rabbani dışında kendisine uygun söylemlere sahip başka isimler de bulabilirdi. Nitekim dayandığı birçok kaynak kitaplar, bunu göstermektedir. Bu anlamda S. Hakim Arvasi ve Hüseyin Hilmi Işık gibi iki isim belki bir cemaat lideri profili olarak düşünülebilir. Arvasi de bunun nüvelenme sürecinde belirgindir. Dolayısıyla Işıkcılık neredeyse H. Hilmi Işık gibi tek bir isim etrafında yapılanmıştır. Diğer yandan bu isimleri sırayla takip ettiğimizde, klasik cemaatsellikten ticarileşmeye doğru bir görüntü çizdiğini görürüz. Bu da Işıkcılığın sekülerleşme süreci şeklinde de okunabilir. Bir bakış açısıyla şu anda geldiği yer itibarıyla nasıl bir yapıya sahip olduğu, bundan sonra nasıl bir yol izleyeceği hakkında bir şeyler söylemek için elimizde yeterli doneler bulunmamaktadır.

Türkiye'de dini grupların gelişimi ve dönüşümü hiç şüphesiz baştan itibaren sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmelerden bağımsız değildir. Dolayısıyla bu süreci iyi analiz etmek, cemaatlerin dönüşümünü sağlıklı anlamak açısından zorunludur. Osmanlı'da kendi düzeni içerisinde işleyen devlet-cemaat ilişkileri hiç şüphesiz sıkıntılar da yaşamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan kısa bir süre sonra, din-devlet ilişkilerinin Osmanlı'dan farklı bir eksen üzerine oturması söz konusu olmuştur. 1924'te halifelüğün ve şeriyeye ve evkaf vekaletinin, 1925'te Tekke ve zaviyelerin kaldırılması ile tüm tarikat, cemaat yapıları resmiliğini kaybetmiş ve feshedilmiş oldu. Bu durum bir yandan bugüne gelinceye kadar

cemaatleri ve tarikatları devletin karşısında tanımsız kılarken, diğer yandan merdiven altlarına inmelerini sağladı. Bu sebeple neredeyse 1970'lere kadar cemaat ve tarikatların hayatta kalma mücadelesi içinde olduklarını söyleyebiliriz. Aslına bakılırsa bugün de cemaat ve tarikatlar devlet karşısında tanımlı bir hükmi şahsiyete sahip değildirler. Bu durum, geçmişten bu yana cemaatlerin devlet ile ilişki biçimlerini de belirlemiştir.

1950 sonrası devlet-din ilişkilerindeki nispi farklılaşma, cemaatlerin toplumdaki görünürlüklerini artırmıştır. Bu noktada bilhassa din-devlet ve toplum ilişkileri açısından bir noktanın altını çizmeliyiz. Cemaat ve tarikatların hem sosyolojik hem de gördüğü işlevler açısından toplumsal meşruiyetleri oldukça yüksektir. Aslında devlet de bu gerçekliğin farkında olarak cemaat ve tarikatlarla bilhassa 1970'lerden itibaren daha esnek ve olumlu ilişkiler içinde olmuştur. Cemaat ve tarikatlarla da devlet ve hükümetler nezdinde kuvvet kazanmak, meşruiyetlerini güçlendirmek için ilişkilere olumlu cevap vermişlerdir. Hatta bu sebeple bilhassa siyaset-toplum arasındaki yarılmalarda sahip oldukları toplumsal meşruiyetlerini kullanmasını da bilmişlerdir. Fakat cemaat ve tarikatların hayat mücadelesi ile meşruiyet arayışları, bir yandan devlet ve bürokraside yer arayışları diğer yandan devlet devlet eliyle kendilerini güçlendirme taleplerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum eskiden beri yönetim ve bürokrasi kademelerinde cemaatlerin yer alışı ve paradoksal biçimde onların devletçi karakterini açıklamaktadır. Bilhassa yakın zamana gelinceye kadar özellikle sağ partiler ve hatta sol partiler cemaat ilgilerini devam ettirmişler ve bu ilişkiler önemli bir tartışma konusu olmuştur. Erbakan'ın nakşi gelenek ve M. Zahid Kotku ile ilişkisi, Özal ve Demirel hükümetlerinin farklı cemaatlerle ilişkileri bilinmektedir.

Arvasi'nin yerini alan H. Hilmi Işık bir asker, kimyacı ve eczacı olarak meslek icrasının yanında bilhassa emekliliğinin ardından 1960 ve 70'lerde yazdığı kitaplar ile Işıklılığın oluşum sürecini başlatmıştır denilebilir. 1956'da Se'adet-i Ebediye (Tam İlmihal) kitabını yazan Işık, daha sonra Eshab-ı Kiram, Faideli Bilgiler, Hak Sözün Vesikaları, Herkese Lazım olan İman, İslam Ahlakı, Kıyamet ve Âhiret, Müjdecî Mektuplar, Cevap Veremedi, İngiliz Casusunun İtirafı, Kıymetsiz Yazılar, Namaz Kitabı, Şevahidü'n-Nübüvve, Vehhabiye Nasihat, Dinde Reformcular, Mısırlı Bir Din Adamının Din Düşmanlığı, Yüzkarası kitaplarını yayımlatmıştır. Bu kitaplar cemaatin resmi kitapları olmuş, defalarca baskı yaparak piyasada yerini almış ve müntesiplerinde okunması sağlanmıştır. Hatta bazı kitapları basılarak piyasada ücretsiz dağıtılmış ya da Türkiye gazetesinin promosyonu olarak verilmiştir. 1970'lerde önce Hakikat adıyla bir gazete yayımlanmış ve bu, daha sonra Türkiye gazetesi adını almıştır. Hakikat,

Serhend ve İhlas ile birlikte yaynevlerinin adı olmuştur. Bilindiği gibi Serhend İmam-ı Rabbani'nin memleketine nispetle konulmuştur. İhlas ise, cemaatin daha sonra birçok ticari organizasyonu ve holdingin ismi olacaktır.

Türkiye'deki din politikaları, dinle eskisinden farklı bir ilişki geliştirme, Demokrat Parti iktidarına doğru biraz hız kazanmıştır. 1949'da İlahiyat Fakültesi'nin tekrar açılması, din adamı ihtiyaçlarının karşılanması talepleri önemlidir. 1960 darbesinden sonra kendi içine kapanmalarının ardından Süleyman Demirel ve Adalet Partisi, 60'ların sonunda Erbakan ve Milli Nizam Partisi ile yeni bir döneme girilmiştir. 1970'lere gelinceye kadar "din" siyaseten sağ ile daha çok özdeşlikler taşıırken, İslamcılıkta Erbakan ile kristalize olmaya başlamıştır. Doğrusu 1970'ler sağ-sol şeklindeki okumaların henüz anlamını kaybetmediği bir ortamda ve sol ile sağ bu aralıkta iktidar ortaklıkları yaptılar. Bu durum bir yandan cemaatlerin daha çok kendilerini ifade etmelerine zemin hazırlarken, diğer yandan cemaat yapılarının kendilerini ete kemiğe büründürmelerini beraberinde getirmiştir. 1970'li yıllar hem Hüseyin Hilmi Işık'ın kitaplarının daha yoğun olarak yayımlandığı, hem de Enver Ören'in akademiye bırakarak gazeteciliğe başladığı zaman dilimidir.

1980 İhtilali sonrası, kısa bir durgunluğun ardından Özal iktidarı ile birlikte muhafazakar kitle ve cemaatlerin bugüne gelinceye kadar devam eden merkeze yürüme sürecinin başladığını görmekteyiz. Özal'ın da kardeşleriyle birlikte (Yusuf ve Korkut Özal) bağlı olduğu İskenderpaşa cemaati dışında büyüyen bir diğer cemaat de Işıkcılık olmuştur. Her ikisi de köken olarak Nakşi olan bu cemaatlerden Işıkcılık, ticari faaliyet alanlarıyla birlikte 1980'lerin sonuna gelindiğinde büyümesini oldukça yüksek seviyelere çıkarmıştır. 1989'da Türkiye Gazetesi 1 milyonu aşan rekor tiraja ulaşmıştır. Elektrikli ve elektronik ev aletleri, kola, gıda, iletişim vb. birçok ticari faaliyet alanına giren Ören, televizyon da kurmuş ve holdingleşmiştir. Bu anlamda daha çok dini bir renk taşıyan dünyevilik ve dünyevi vitrini kuvvetli bir dinilik arasında gidip gelmiştir. 1989'da Özal'ın Cumhurbaşkanlığı ve 1996 Erbakan iktidarında da yükselişini sürdürmüştür. Tabii bu yükselişte o dönem devletin arayışları ile Işıkcılığın söylemi arasındaki örtüşmeye dikkat çekilmelidir.

Bilindiği gibi 1970'li yıllar Türkiye'de terör olayları giderek turmanmış; siyasal ve toplumsal alanda ideolojik kavgalar olabildiğince belirleyici olmuştur. Bu kavgalar Türkiye'deki konjonktür dikkate alındığında, sol ile farklı tonları içinde taşıyan sağ arasında olmuştur. Sağ, milliyetçi, mukaddesatçı, muhafazakar, dindar, liberal ve hatta İslamcılar da kendi

çeperleri içinde taşıyan bir siyasi toplumsal yelpazedir. 1960 darbesinin ardından solun tekrar güçlenmesi, 1970'lerde ciddi tartışmaların kendisini göstermesi bilinmektedir. Sağın içindeki renkleri blok olarak toplumsal ve siyasal yelpazede tutan unsurlardan birisi de anti-komünizm fikridir. Hatta 1970'li yılların dini eserlerinin önemli oranda içeriğini de anti-komünizm oluşturmaktadır. Aslında buna benzer içerikleri Hilmi Işık'ın kitaplarında da bulmak mümkündür. Çokça ifade edildiği gibi, 1980'lerin askeri darbesi bilhassa solun gücünü kırmış, daha milliyetçi ve manevi bir atmosferi teşvik etmiştir. Daha sonraki iktidarlarda bu arayışa uygun bir politika izlemişlerdir. Nitekim 12 Eylül darbesinin ardından zorunlu din derslerinin getirilmesi bu bağlamda önemlidir. 1980 darbesi sonrası Türkiye aynı zamanda İran devrimi etkilerinin tedirginliğini yaşamaktadır. Dolayısıyla dini yönelimleri millici ve ılımlı bir çizgide tutmak devlet politikası olagelmıştır. Bu arayışları doğrusu Enver ören ve Işıkçılığın söylemleri karşılayacak içerimleri içinde barındırmıştır.

1980 sonrası devlet reflekslerinin "Türk İslamı" gibi bir İslam anlayışının inşası yönünde politikalar geliştirmek istediği bilinmektedir. Doğrusu bu talebin sağın içinden milliyetçi çizgi tarafından "Türk" ve İslamcı cemaatler tarafından "İslam" kısmı yakalanarak kendi yükselişleri bağlamında işlevselleştirilmiştir. Tabii ki milliyetçilerin İslam ve İslamcuların milliyet kavramıyla bir içiçelikleri söz konusudur. Fakat belki "Türk İslam'ı" kavramsallaştırmasına o konjonktürde söylem itibarıyla tam karşılık gelebilecek cemaat de Işıkçılık olmuştur. Zira Vehhabi, İranlı, Reformist tüm düşüncelere söylemlerinde eleştiri getirmekte; bu ise Türkiye'nin din ve uluslararası ilişkiler politikalarına uygun düşmektedir.

Bilindiği gibi İslam'ın ana damarını tasavvuf oluşturmaktadır. Bu bağlamda evliya kültü ve geleneksel İslam savunusu Işıkçılığın devletin koruyucu çeperlerine alınmasını ve desteklenmesini kolaylaştırmıştır. Böylece Işıkçılık hem toplumda egemen olan din anlayışını rahatsız etmeyen ve hatta bununla uyduğu için toplum tarafından desteklenmiş, hem de siyasal ve toplumsal desteğin ekonomik bir güce tahvilini sağlamıştır. Geçmişte dine yönelik geliştirilen rezervler karşısında, medya sektörü ve "Huzura Doğru" gibi programlar, destek ve meşruiyet artırma konusunda yardımcı olmuşlardır.

"İhlas" kavramının Işıkçılığın anahtar kelimelerinden birisi olduğunu söyleyebiliriz. Arınmak, dinde samimiyet gibi anlamları içkin olan İhlas kavramı, Işıkçılığın yayınevi, haber ajansı, inşaat, ev âletleri, madencilik, finans, eğitim gibi kurumların ötesinde holdingin de ismi olmuştur. Türkiye'de 1980 sonrasında dindar, muhafazakar camianın merkeze yürüyüş

serüvenin başında esnafların dükkanları, apartmanlar ve çocuklara dini referansı kuvvetli isimlerin verilmesi yaygınlaşmaya başlamıştır. Meselâ; Hudeybiye, Bedir, Uhud, Hicret vb. dükkan ve apartman isimleri bu türdür. Bu isimlendirmeler bir yandan içinde bulunulan yaşama ve bazı gayr-ı islamiliklere karşı bir direnci de ifade etmekteydi. Doğrusu Işıkcılık cemaatinde de gözlemlenen bu isimlendirmelerin iki işlevi olduğunu söyleyebiliriz. İlkin, bu isimlendirmeler bir islamilik bildirimini olup her süreçte islamiliğin çeperleri içerisinde cemaatin kalmasını sağlamaktadır. Cemaatin kimlik bildiriminin, yönetim ve otoriteye bir direnç anlamı taşıdığını söyleyemeyiz. Zira Işıkcılık resmi İslam anlayışının sınırlarını hiçbir zaman zorlamamıştır. Fakat toplumsal muhayyilede islamiliğin sınırları içinde kalabilmesi de bu tür kimlik bildirimlerine ihtiyaç duymaktadır. İkinci olarak, isimlendirmelerin kitle üzerinde meşruiyet üretimi ve sürekliliği açısından işlev görmektedir.

Fakat 1990'ların sonuna doğru İhlas Holding ve özelde İhlas Finans'ın kriz geçirmesinin ardından yaşanan tartışmalar cemaatin dönüşümü hakkında da bize bazı doneler sunmaktadır. İhlas Finans'ın "islami" anlamda yerli ilk finans (banka) kurumu deneyimi olarak bir müddet sonra batması, mudilerin önemli oranda paralarının geri ödenmediğinin haberlerde bildirilmesi, en başta "İhlas" kavramının sorgulanması ve din istismarı gibi tartışmaları başlatmıştır. Bu durum sadece ihlas değil, eşzamanlı olarak islami etiketli holdinglerin batması ile kriz ve sorgulamanın derinleştirilmesini sonuçlanmıştır. Buradaki temel problem, Işıkcılığın büyük oranda ticari faaliyetleri yoğun bir görüntü çizmesi, cemaat/ticaret ayrışmasında "ticariliğin başlı başına vitrini belirleyen unsur olarak görünmesi, daha önce de belirttiğimi üzere "cemaatimsi bir holding" isimlendirmesine uygun içerik kazanmasını sonuçlanmıştır. Bu durum, aynı zamanda 1980'lerden bugüne adım adım muhafazakar camianın para ve iktidarın sağlamış olduğu imkanlardan olabildiğince faydalanması ve böylece din anlayışının dönüşmesini sonuçlanmıştır. Nitekim aynı durum bir bürün olarak Işıkcılık cemaatinin gelime seyirinde izlenebilir.

Yukarıda Işıkcılığın "cemaatimsi holding" olduğunu belirtmiştik. Bu isimlendirme, aslında Işıkcılığın kendi içerisinde klasik anlamda cemaatsel yapılaşmasının daha esnek ve zayıf olduğu şeklinde de okunabilir. Yani dergahta geleneksel dini kıyafetleriyle oturan bir lider veya şeyhi; müridleri ve ona süreklilik kazandıran mekan ve enstrümanları Işıkcılıkta bulamıyoruz. Tam tersine bu görüntüden uzak bir "patron" ile karşılaşmıyoruz. Kısa saçları, bıyık ve traş, takım elbiseli hali bize bunu göstermektedir. Bununla beraber klasik dergahı olmaması sebebiyle "mekansız cemaat" olan Işıkcılığın, dini ve gündelik yaşam arasında bir bölünme

pratiğinden hareket ettiğini söyleyebiliriz. Cemaatin müntesiplerinde Enver Ören, bir dini lider olarak kabul edilip, farklı ticari mekanlarda bu hava ile oluşturulan birliktelik ve daha alt düzeyde yapılan ev sohbetleri bu diniliğin göstergesidir. Aynı zamanda holdingin farklı birimlerinde de çalışan bu cemaat müntesipleri, gündelik yaşamlarında yine cemaatin oluşturduğu manevi disiplin içerisinde çalışmaya devam etmektedirler. İşyerlerinde çalışanların da büyük oranda cemaat müntesibi olması, kıyafet, beden dili ve söylem analizlerinden anlaşılabilir. Cemaatin yapılaşmasındaki esneklik, önemli oranda ticarethaneler üzerinden kurulan ilişki ve ağa dayanmaktadır denilebilir.

Cemaatin toplumsal meşruiyetinin sağlanması ve yükselişinde de belki iki önemli faktöre dikkat çekebiliriz. Birincisi, Işıkçılığın söylemlerinin halk dinarlığındaki öğeleri vurgulaması ve hatta bu sınırları zorlamamasıdır. Evliya kültü, türbe ziyaretleri, tasavvufi nitelikleri baskın bir İslam anlayışı, toplumun din algılayışı ve kültürel zemininde karşılık bulmaktadır. Öte yandan Vehhabilik, radikalizm, İran etkileri karşısında olumsuz söylemlere sahip olması da bir başka uyuşma noktasıdır. Işıkçılığın böyle bir İslam anlayışını konjonktüre de uygun olarak "Millici" söylem içine yedirerek yaptığı Ehl-i Sünnet tanımı da kitlelere uygun düşmüştür. İkinci önemli nokta da, Işıkçılığın yükselişinde devlet desteğine sahip olmasıdır. Hükümetler nezdindeki bu desteği, aynı zamanda toplumsal meşruiyeti de artıran bir noktadır. Zira Türkiye'nin geçmişten bu yana yaşadığı serencam, halkın devlet reflekslerini daha sıkı gözlemlemesini getirmiştir. Devletin yukarıda bahsedildiği gibi "Türk İslam'ı" tezi üzerinden gidişi, aslında hem devlet refleksleri hem de halkın arayışları bağlamında Işıkçılıkta buluşmuştur.

Işıkçılık cemaatinin genel anlamda karakteristikleri ve dönüşümüne ait bu değerlendirmenin ardından, onları belirleyen temel görüşleri etrafında da bazı analizler yapmak gerekmektedir. Şimdi, onların önemli olanları üzerinde durmaya çalışalım. Hiç şüphesiz Işıkçılık söz konusu olduğunda birçok başlığa değinmek mümkündür. Ancak konumuz bağlamında bid'at, Ehl-i Sünnet, reform ve mezhep anahtar kavramlarının dönüşüm açısından konuyu açıklamada yeterli olacağını düşünüyoruz.

Öncelikle belirtmeliyiz ki, Işıkçılık aslı itibarıyla gelenekselci bir cemaattir. Bir başka deyişle, söylemleri itibarıyla geleneksel olana sıkı sıkıya bağlı görünmektedir. Işıkçılığın müntesipleri kendi içerisinde bu söylemlere bağlı bir yaşam tarzını cemaat içi ilişki ve ailelerinde yaşamakta idiler. Dünyadaki hızlı değişim ve gelenekselcilik arasındaki gerilim, Cemaat'te de farklı tezahürlerle kendisini göstermiştir. Bir kere cemaat içi ve üyeler

arasındaki ilişki ve yaşam ile gündelik yaşam arasında bazı yarılmalar meydana gelmiştir. Bu yarılma sonucu, ikili bir gündem ve ikircikli bir yaşam kendisini göstermiştir. Belki bunun en tipik tezahürü cemaat müntesiplerinin Türkiye Gazetesini açıklama biçimleridir. Cemaat için asıl gazete orta sayfalar olup, burada fıkıh köşesi, dini yazılar ve menkıbeler bulunmaktadır. Gazetenin diğer sayfaları fotoğraflara rezervli yaklaşan cemaatin dışa dönük bir vitrini olarak sunulmaktadır. Aynı durum 1990'larda TGRT için de söz konusudur. Huzura Doğru, Evliya filmleri cemaatin ana söylem yapısı, diğer programlar ise vitrin olarak durmaktadır. Nitekim kamuoyunda bir yandan evliya filmleri, tefsir dersleri ve dini programlar yayınlarken, Seda Sayan, Sibel Can gibi isimlerin televizyonda farklı programlarda yer almaları aynı durumu yansıtmaktadır. Ancak cemaat içi ve dışı bir çok çevreden eleştiri almıştır. Bu durum cemaat içi ilişkiler, sohbetler ve yaşamda “yoğunlaşmış dindarlık”lar üretiyor görünmektedir. İkinci olarak, bu yarılma Işıkcılığın gündelik hayat ve dış dünyaya olan direncinin de süreç içerisinde kırılmasıyla sonuçlanacaktır. Temel sebebi de, cemaatin gelenekselci söyleminin değişime kesin direncinin, katı tutumunun bir müddet sonra gündelik hayat ve pratiklere dayanıksız hale gelmesi ve hayatı karşılayamamasıdır. Tam da bu sebeple, gelenekselciliğin sağlıklı değişimler üretememesi sonucu, modern karşısında yenilgi mümkün olmaktadır. Bunu Işıkcılığın dışındaki cemaat ve gelişmelerde de doğrulayabiliriz.

Işıkcılığın katı gelenekselci tutumu, dini düşünce ve gündelik hayattaki yenilikleri bidat olarak görmesinde yatmaktadır. Işık'a göre, bidat dinde sonradan yapılanlar olup Hz. Peygamber (SAV) ve Dört halife döneminde bulunmayıp daha sonra dinde meydana çıkarılan ibadet olarak yapılan şeylerdir. Namazlardan önce “Salaten Tüncina” okumak ya da ezan için hoparlör kullanmak bidattir. Işık, çatal, bıçak, kaşık, boyun bağı kullanmanın bidat olmadığını, çünkü bunların ibadet değil âdet olduğunu belirtmektedir. Işık'ın bu yaklaşımı, cemaatin Dört Halife dönemindeki kurumsallaşmış dine ucu kapalı bir metin olarak baktığı ve aslında hoparlör meselesinde olduğu gibi bidat kavramını dini düşünce ile sınırlamayıp teknoloji kullanımına kadar götürdüğü görülmektedir. Hoparlöre karşı bu rezervin cemaatin dışa açık ibadethanelerde uygulamasını görmek zordur. Zaten Osman Ünlü de yakın zamanlardaki konuşmasında camide hoparlörü eleştirmektedir. Bu konuşmada Enver Ören'in bir cami yaptırdığını, içine hoparlör koymadığını ancak Diyanet'in hoparlör koymasının uzun sürmeyeceğini belirtmektedir. Yine Gusül abdestine dış dolgusunun engel olacağı fetvasını da kabul ettiği anlaşılmaktadır. Cemaat İslam'ın erken dönemlerinde İslam âlimleri tarafından yazılan kitapları da bugünü karşı-

lamak üzere devreye sokmaktadır. Dolayısıyla Dört halife ve klasik âlimlerin kitapları dışında kalanlar ve yeni yorumlar Işıkçılıkta bidat kavramının oldukça geniş çizilen çerçevesi içine girmektedir. Işık'a göre, İslam dinine başka dinlerdeki gibi hurafeler karışmamıştır. Cahillerin yanlış inanışları ve konuşmaları olmakla birlikte, bunlar İslam'ın temel kitaplarında bildirilenleri değiştirmez. Bu kitaplar da Rasûlullah'ın sözleri ve Ashabtan gelen rivayetleridir. Peki bu kadar gelenekselci bir dini söylemden modern sonuçlar nasıl çıkmaktadır? Nitekim Armutlu'daki devre mülk ve yazlıklar, modern eğitim kurumları, modern âletler, holding ve finans kuruluşları ile bu mekanlardaki çalışma tarzları ancak gündelik hayat ve dini hayat şeklindeki bir parçalanma ile kendi yerini bulabilmektedir. Doğrusu bu durum Işıkçılığın sekülerleşme sürecini de anlatmaktadır.

Işıkçılıkta bidati tamamlayan diğer önemli bir kavram da reform şeklinde kendisini göstermektedir. Olumsuz bir anlam yüklenen reform kavramı bir yandan cemaatin gelenekselliğini tahkim ederken, diğer yandan cemaatin 1980 sonrası gelişim aşamalarında bir paradoksu da göstermektedir. Zira modern finans (banka) kuruluşu, TGRT'de yayımlanan bir çok program, Işıkçılığın çerçevelemeye çalıştığı reform kavramının konseptini oldukça zorlamaktadır. Işık'ın kitaplarına baktığımızda reform kavramı nasıl içeriklendirilmektedir? Ona göre, dinde reformcular üç kısımdır ve Işık daha çok 2 ve 3. Kategorileri eleştirmektedir. İkinciler, Kur'an ve Sünnet'e saygı göstermekle beraber İslam âlimlerinin kitaplarındaki anlamı kabul etmezler. Kur'an ve hadisleri de kendilerine göre yorumlayarak Ehl-i Sünnet âlimlerinin düşünce ve yollarından ayrılırlar. Işık, bunlara bidat veya dalalet fırkaları ya da sapık ismini vermektedir. Diğer kategori ise, İslam düşmanı sinsî kafirler olup, bunlar İslam'ı içeriden yıkmak istemektedirler. Bu kategori görünüşte bazı âlimleri övmekle birlikte, gerçekte onların kitaplarında yazılı olan belgeleri beğenmezler, onlara hurafe ismini verirler. Açıklamalarının sonunda Işık, dinde reformcu kavramından mezhepsizleri anladığını beyan etmektedir. Görüleceği üzere Işıkçılık kurumsallaşmış din, kitap ve görüşlerin dışındaki tüm yorum ve yeni yaklaşımları "reform" kavramının altında değerlendirerek meşruiyetinin sorgulamaya açmaktadır. Işık, Dinde reformcular adlı eserinde bilhassa son yüzyıldaki reformcuları farklı boyutlarıyla eleştiriye tabi tutmaktadır. Söz gelimi; geçmişte İbn Teymiyye, Işık'a göre, Allah'a (CC) cisimdir diyenlerin cehennemde azab göreceklerine inanmayan, kaza namazını kabul etmeyen bir mezhepsizdir. İbn Teymiyye, Mevdudi, Seyyid Kutup gibi şahsiyetler dinde reformcu olarak nitelendirilirken, onların eleştirisinin sebebi daha çok klasik halk dindarlığına aykırılıklarıdır. Meselâ, İbn Teymiyye'nin nehir, kaplıca, kaynarca, ağaç, dağ ve mağara gibi mekanlara şifa

için gitmeyi, mezarlara adak adamayı, kabir ziyaretini, türbelerde kurban kesilmesi ve ölülerden yardım istenmesini şirk olarak tanımlaması Işık için kabul edilemez. Işık'a göre Mevdudi de, ilmi siyasete karıştırmış, İslam'ın ana prensiplerini kendi mantığı ile çözmeye kalkışmış ve el altından Suudi Arabistan'daki Vehhabilerle işbirliği yapmıştır. Işıkcılığın tüm yorum ve icthadlara kendisini kapatan ve dini kapalı bir metin haline getiren yaklaşımı, Işık tarafından net formüle edilmektedir: "Bugün müçtehide de lüzum kalmamıştır. Âyet-i Kerime'de ve Hadis-i Şeriflerde bildirildiği gibi her şey tamamlanmıştır. Kemâle ermiş bir dine ilave edecek bir şey yoktur. Rasûlullah (SAV) kıyamete kadar olacak her şeyin hükmünü bildirmiş, mezhep imamı da bunları açıklamıştır. Bunların günlük olaylara tatbiklerini, müçtehit olmayan âlimler yapar. Her asırda gelecek olan mücedditler de bu işi yapacaklardır. Fakat icthad ile yeni hükümler çıkarmayacaklardır. Çünkü buna lüzum kalmamıştır." Zaten pratikte din âlimi olmanın şartları Işıkcılıkta epey ağır olduğundan, Müctehidin ortaya çıkması da neredeyse imkansız görünmektedir; dolayısıyla yeni yorumlar meşruyetini kaybetmektedir.

İslam'ın yeni yorumlarına reform olarak bakan Işıkcılığın bu kavramı, sosyal ve politik dile nasıl dönüştürdüğü ve içeriklendirdiğine de bakmak lazımdır. Işıkcılığın dini söyleminde siyasal içeriklendirmelerden kaçındığını söyleyebiliriz. Bu hassasiyet, bir noktadan sonra İslami söylemin statükoyu rahatsız edecek boyutlarına bir çerçeveleme taşımaya başlayacaktır. Bu noktada Işıkcılığın klasik ve geleneksel halk dindarlığı, Türk İslamı gibi yaklaşımları besleyecek söylem çerçevesi içerisinde kalmasının, aslında bir yandan devlet, diğer yandan topluma bir mesaj olduğu ve son tahlilde siyasallık taşıdığını düşünebiliriz. Bu bağlamda, Işıkcılık ile devlet reflekslerinin önemli oranda örtüştüğünü söyleyebiliriz. Ancak bu süreçte, gerek toplumda meydana gelen hızlı değişim, gerekse devletin değişen ihtiyaçları bizzat Işıkcılığın da söylem ve pratiklerinde bir değişimi hatta kimi zaman reform diyebileceğimiz bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Işıkcılık aslında karşı olduğu reformu içselleştirirken ya İslam âlimlerinin düşüncelerini yeniden yorumlamış ya da seküler bir anlayışın üzerinden bu reformlara yer açabilmiştir. Açıkçası Işık'ın kitaplarında ortaya çıkan Işıkcılıktaki gelenekselcilik, aynı formlarıyla devam ettirilme şansına sahip olmadığından bu dönüşümün gerçekleşmesi beklenebilir bir şeydir. Dolayısıyla Işıkcılık gelenekselcilik ile modern olan arasındaki gerilimi aşamamıştır. Geleneksel olanı özel alana gönderirken, gündelik hayatta farklı bir vitrin sunmuştur. Işıkcılığın "reform" kavramına bakışından yola çıkıldığında, millici, devletçi, statükocu, geleneksel, kurumsal İslam anlayışını benimsendiğini söyleyebiliriz.

Yukarıda Işık'ın dinde reformcular ile mezhepsizliği kastettiğini belirtmiştik. Burada Işıkcılık tam da kurumsal dinin kabullerini tekrar eder görünmektedir. Buna göre, "Rasûlullah'ın yolu, Selef-i Salihin'in yoludur. Selef-i Salihin, ilk iki asrın Müslümanlarıdır. Yani Selef-i Salihin deyince, Ashab-ı Kiram ile Tabiîn'in ve Tebe-i Tabiîn'in büyükleri anlaşılır. Dört mezhep imamı, bu büyüklerdendir. O halde, Rasûlullah'ın yolu, dört mezhebin fıkıh kitaplarında bildirilmiş olan yoldur. Dört mezhebin fıkıh kitaplarından ayrılan kimse; Rasûlullah'ın yolundan ayrılmış olur. Böyle olduğunu, Ehl-i Sünnet âlimleri sözbirliği ile bildirmişlerdir." Dikkat edilirse burada mezhepler sadece dört ile sınırlanmakta ve o dönemin birikimleri tüm gelecek zamanlara mutlak otorite kuracak şekilde yaygınlaştırılmaktadır. Bu durum sadece dört mezhebi hak ve gerekli gören tavır berabere getirmektedir. Işık'a göre avamın işi taklid olup, bu dört mezhepten birini taklid onun görevidir. Bu dört mezhepten birine sarılmak avam için bir tercih değil, kendi müftüsünü takip meselesidir. Zira onun mezhebi müftüsünün mezhebidir. Ayrıca mezhepleri birbirine karıştırmak da batıldır. Işık, burada eleştirdiği reformculara da yol göstererek, İbn Teymiyye, İbn Kayyim, Muhammed Abduh, Seyyid Kutup, Mevdudi'yi de birer mukallid görmekte, onların da mezhep imamlarına uyararak saadete kavuşmaya çalışmalarını salık vermektedir.

Işık'ın mezhep ile ilgili yaklaşımının 1970 ve 80'lerdeki tartışmalarda bir aktüalite taşıdığını belirtmeliyiz. O dönemde mezheplerin telifi ve mezhepsizlik (bilhassa İrancı tesirlerin etkisiyle oluşan yeni islami anlayışlar kastedilir) ciddi bir tartışmadır. Bu sebeple mezhepsizlik tartışması Işıkcılık söyleminde hem yeni akımlara bir eleştiriyi, hem de otoriteye olan bağlılığı ifade etmektedir. Bugüne geldiğimizde, Işıkcılığın yine mezhep konusunda klasik kaynaklara referansla söylemlerinde bir değişim olmadığını görürüz. Nitekim Türkiye Gazetesi'nde fıkıh sorularını yanıtlayan Osman Ünlü, aynı söylemleri yine klasik kaynaklardaki görüşleri iktibas ederek tekrar etmektedir. Işıkcılığın mezheplerle ilgili yaklaşımı geleneksel halk dindarlığında önemli oranda karşılık bulmaktadır. Halk dindarlığı önemli oranda dini ritüel, anlatım ve aktarımlara dayanmaktadır. Işıkcılık bu konuda halk dindarlığı ile devlet reflekslerinin tam buluşma noktasında bulunmakla birlikte, söylemleri itibarıyla manevra gücü zayıf kalmakta; dolayısıyla dini anlayışlar, yeni yorumlar ile Işıkcılık arasındaki mesafe en azından söylem düzeyinde daha da açılıyor görünmektedir.

Işık da dört mezhep ile Ehl-i Sünnet arasında bir özdeşlik kurmaktadır. Ona göre Ehl-i Sünnet, amelde dört mezhebe ayrılmıştır ve bunlardan başka Ehl-i sünnet yoktur. Ehl-i sünnet ise Ashab gibi iman eden Müslümanları muhtevidir. Bu sebeple dört mezhebi yıkmak, Ehl-i Sün-

neti yıkmak demektir. Işık, Ehl-i Sünnet âlimlerinin kitaplarında hurafe olmadığını belirterek hurafeleri temizlemek üzere Ehl-i Sünnet kitaplarını yaymak gerektiği görüşündedir. Kelamî birçok tartışmalara rağmen, halifelerin sırası da Işıkcılık'ta neredeyse temel inanç umdesi gibi ortaya çıkmaktadır. Işıkcılığın tanımlarında ortaya çıkan Ehl-i Sünnet kavramını belirleyen anahtar kavramlar ve sınırlar önemlidir. Bir kere kelimenin gerçek anlamında bir Ehl-i Sünnet'ten ziyade içinde yaşadığımız toplumda kurumsallaşmış din, din-otorite ilişkisi, geleneksel dindarlık, inanç ve ritüelleri kapsayan nitelikler üzerinden anlatılmaktadır. Fakat dikkat çeken nokta reform, bidat gibi Ehl-i Sünnet kavramının da Işıkcılığın kendisini merkeze yerleştirmesi ve diğer cemaatleri dışlayıcılık bakımından işlevselleştirilmesine yardımcı olduğudur. Bu açıdan Eh-i Sünnet kavramının Işıkcılıktaki tanımı ve içeriği, sürekli bir meşruluk ve gayr-ı meşruluk sırnı çizme ve kendisine meşruiyet üretme çabasının bir sonucu gibi görünmektedir. Ancak önemle belirtilmesi gereken husus; Işıkcılığın gündelik hayatta kendi tanımladığı ve sınırlarını belirlediği alanın içerisinde ne kadar kalabildiğidir? Bu da doğrusu Işıkcılık'ın hızlı değişim karşısındaki dönüşümlerini de açıklayabilir.

Sonuç Yerine

Işıkcılık bugün mevcudiyeti konusunda muğlaklık taşıyan bir cemaatimsi holding hüviyetindedir. Doğrusu holdingin başındaki Mücahid Ören'in söylem ve davranışları, babasından bir mirası devralmış gibi durmamaktadır. Bugün cemaat içi ilişkilerde, Mücahit Ören'in nasıl algılandığı konusunda net bir tavır olmamakla birlikte, kendisinin böyle bir rol konusunda çok istekli olmadığından bahsedilebilir. Öte yandan cemaatin bugün nasıl bir yapıya sahip olduğu da muğlaklığını korumaktadır.

Işıkcılık, H. Hilmi Işık'tan itibaren giderek lider profiliyle hem sekülerleşmiş hem de klasik cemaat algısından uzaklaşmış görünmektedir. Işık'tan sonra Enver Ören'le birlikte yapılaşması da cemaat tipi olmaktan çıkarak ticari projeksiyon içerisinde manevi destekli bir yapıya dönüşmüştür. Bu dönüşüm eşzamanlı olarak Türkiye'nin 1980 sonrası sekülerleşme dışı daha açık modernleşme, muhafazakar kitlenin merkeze yürüme ve Orta-üst sınıflaşma süreci ile de çakışmaktadır. Esas olarak Işıkcılığın dönüşümünü de, bu sosyo-kültürel faktörlerde aramak gerekmektedir. Fakat, Işıkcılığın katı gelenekselci söylem ve yapısının, hızlı modernleşme ve kapitalistleşme süreci karşısında yaşadığı gerilim ve neticede gelenekselciliğin çözülmesi gibi bir sebebi burada zikredebiliriz. Aslı itibarıyla gelenek bu tür hızlı değişim zamanlarında önemli bir tutamak noktası olmakla birlikte, Işıkcılığın geleneği bugüne bir projeksiyon olarak

çeviremeyip, dini metinleri kapalı uçlu bir metin haline getirmesi yaşadığı krizi derinleştirmiştir. Hilmi Işık'tan sonra derli toplu bir "İlmihal" ya da kitap yayınlamayan Işıkçılık, gazetede ki fıkıh köşelerinden anladığımız kadarıyla söylemdeki sürekliliğini korumaktadır.

Işıkçılığın dönüşüm hikayesi, bir yanıyla Türkiye'de muhafazakar kitlenin dönüşüm hikayesidir. Bugün cemaat konusunda Türkiye önemli sorunlar yaşamaktadır. Işıkçılık belki bunların içinde önemli bir deneyimdir. Işıkçılığın bundan sonra nasıl şekilleneceği ya da mevcut yapısını koruyup koruyamayacağı zamanla görülecektir.